

Шурупова Катерина Володимирівна
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри професійної та
соціально-гуманітарної освіти
Криворізького національного університету*

Шустрова Ксенія Володимирівна
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
соціально-політичних та економічних дисциплін
Криворізького факультету Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В УКРАЇНІ

Розвиток інформаційних відносин у сучасному суспільстві неможливо уявити без використання електронного документообігу в цілому та електронних підписів у тому числі. Електронний документообіг є одним з тих інструментів, що в змозі забезпечити потреби сьогодення в швидкому інформаційному обміні. А використання електронного цифрового підпису, що підтверджує оригінальність документа і надійно захищає його від підробок, – є ефективним вирішенням проблеми перевірки дійсності отриманої інформації або підтвердити факт укладення договору з урахуванням відстані між сторонами договірних відносин.

Електронний документообіг є об'єктом правового регулювання, і сьогодні в Україні вже діє апробована система нормативно-правового забезпечення його функціонування. Проте, система норм права в цьому елементі інформаційного права не є бездоганною, і це об'єктивна проблема – від часу прийняття базових законів у сфері регулювання електронного документообігу минуло майже 15 років, проте й до цього часу неусунено всіх прогалини у правозастосуванні даного елемента національного законодавства.

Вдосконалення та оновлення нормативно-правової бази України, створення спеціальних юридичних норм сприятиме ефективному впровадженню та функціонуванню електронного документообігу. Для регулювання правовідносин у сфері інформаційних технологій Верховна Рада України в різний час ухвалила кілька Законів України: – «Про електрон-

ний цифровий підпис» від 22 травня 2003 р. № 852-IV; – «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. № 851-IV;

Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» встановлено основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів.

Проте, подальший розвиток сфери електронного документообігу поставив цілу низку питань правового характеру, розв'язання яких є предметом даної статті.

Закон України «Про електронний документ і цифровий підпис» [1] покликаний встановити правові основи використання електронних документів і застосування цифрового підпису, визначити основні вимоги, що пред'являються до електронного документа і цифрового підпису, а також основні правила здійснення електронного документообігу. Цим нормативним актом, вводиться безліч нових правових понять та правових механізмів, які раніше не використовувались у державному регламентованій правовідносин в галузі інформації.

Закон не містить в собі поняття інформації, але оперує поняттям «інформація в електронній формі». Так, відповідно до статті 3 Закону, електронним документом є інформація в електронній формі, створювана, структурована, оброблювана, збережена, передана за допомогою комп'ютера, інших електронних пристроїв або програмних і технічних засобів, підписана у відповідності з цим законом цифровим підписом [1].

При цьому, електронна інформація розглядається законом лише в контексті електронного документа. Це є досить важливим фактом, оскільки, таким чином, держава встановлює можливість офіційного розгляду електронної інформації тільки при її відповідності визначеним критеріям. А саме, згідно п. 1. статті 5 Закону, електронний документ повинен відповідати таким основним вимогам: – створюватися, оброблятися, зберігатися і передаватися за допомогою програмних і технічних засобів; – містити реквізити, що дозволяють підтвердити його справжність, тобто одну або кілька цифрових підписів, відповідних умовам та вимогам, передбаченим цим законом; – створюватися і використовуватися способом і у формі, що дозволяють ідентифікувати укладача електронного документа; – бути представленим (відтвореним) у формі, доступній для сприйняття людиною; – бути доступним для його неодноразового використання.

Відразу ж хочемо звернути увагу на невідповідність вказаних вище характерних рис електронного документа, оскільки вони в цілому не містять в собі обов'язковості неодноразового використання самого електронного документа. Справа в тому, що оскільки самим законом вказується на можливість появи в майбутньому різних носіїв інформації та способів оперування з нею, відповідно неможливо заперечувати той факт, що певні системи створення електронної інформації можуть носити разовий, повторно невідтворюваний характер. У той же час однозначне віднесення подібної вимоги до суперечності визначення електронного документа, може спричинити серйозні негативні наслідки, аж до визнання тієї чи іншої електронної інформації недійсною тільки по підставі відсутності можливості бути неодноразово відтвореною повторно.

Говорячи про електронний документ, необхідно чітко уявляти категорію і поняття «документ» взагалі. Чіткого законодавчого визначення документа немає. Це, на жаль, дає можливість досить широкого трактування понять документа, що, в свою чергу, відбивається і на розумінні електронного документа. В даному контексті, аналізуючи сучасні доктринарні дослідження в цій галузі, найбільш точним, з нашої точки зору, є визначення документу як письмового акту, результату вольових дій людини, в якому міститься виділена за цілями і призначенням інформація (з необхідними реквізитами) про події, стан, факти, дії і обставини, зафіксовані на матеріальному носії у певній організаційній формі та форматі, які дозволяють людині його однозначно сприймати та ідентифікувати безпосередньо або за допомогою інструментально-технічних або програмно-апаратних засобів [5].

При цьому, створення будь-якого документа нерозривно пов'язане із застосуванням певних правових процесуальних дій і процедур: підготовка тексту документа, порядок його підписання, перевірка його достовірності і багато іншого.

Підводячи підсумок, хотілося б відзначити, що це лише деякі, базові моменти нормативного регламентування інформації, що відображають головні колізії та прогалини в даній області. Безумовно, окремого розгляду потребують питання існуючих в Україні «таємниць», конфіденційної інформації, інформації для внутрішнього користування, інші аспекти обмеження обігу інформації тощо. У будь-якому випадку – базове регламентування питань інформації та операцій щодо неї, завжди буде

впливати на нормативне регулювання будь-яких інших правовідносин, пов'язаних з інформацією.

Список використаних джерел: 1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: www.rada.gov.ua. 2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV. URL: www.rada.gov.ua. 3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. URL: www.rada.gov.ua